

Kim Reenaas
Avdelningschef
Avdelningen för produkter
010-168 05 03

2018-03-07

Dnr 18EV1074

Uppföljning MK-plan 2017

Vi har uppnått målen för 2017

Vi har genomfört marknadskontroll i den omfattning och med den fördelning som angetts i Elsäkerhetsverkets marknadskontrollplan 2018, med följande avvikelser.

- Elsäkerhetsverket har genomfört fler ärenden med dokumentationskontroll och därför inte uppnått det ställda målet på 290 ”provade” produkter för elsäkerhet och 50 ”provade” produkter för EMC.
- Elsäkerhetsverket har inte uppnått det uppställda målen att prova 1-2 produkter för ATEX-området och 2-3 leksaker.

Oaktat detta anser vi att de metoder som Elsäkerhetsverket använt har gett större effekt, än om marknadskontrollen genomfört i enlighet med plan i ovanstående delar.

Vi bedömer sammantaget att marknadskontrollen vid Elsäkerhetsverket bedrivits på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. De resultat som redovisas nedan är den verksamhet som kan bedrivas för de resurser som tilldelas verksamheten. Vi ser inte att fler ärenden skulle ge motsvarande ökad effekt, snarare behöver vi arbeta på nya sätt. Om vi ska kunna möta kommande utmaningar bedömer Elsäkerhetsverket att mer resurser måste läggas på marknadskontroll, se avsnitt *Behovet av marknadskontroll framåt*.

Kommentarer till resultatet

Flera förändringar har gjorts mellan verksamhetsåret 2016 och 2017. Det som skiljer sig från föregående år är vilka metoder som används för marknadskontrollen samt vilka typer av beslut som handläggningen resulterar i. Denna utveckling är en följd av ett omfattande metodutvecklingsarbete med fokus på ändamålsenlighet och effektivitet. En effekt av detta arbete är också att styckkostnaden per ärende minskar, dels då tiden som läggs på ett ärende minskar, men också för att vi gör fler ärenden utan provningskostnader.

Detta kan dock variera över tid då val av tillsynsmetod beror på vad som är ändamålsenligt enligt den årliga marknadskontrollplan som myndigheten tar fram.

Under 2017 genomfördes 217 kontroller av produkter genom provning (LVD+EMC), som utförs av oberoende testlaboratorier, att jämföra med 357 ärenden föregående år. Minskningen beror på att fler ärenden än tidigare avgörs genom dokumentationskontroll, vilket i sin tur beror på följande förändringar.

- Fler ärenden avser kontroller av att de ekonomiska aktörerna fullgör andra skyldigheter än produktens utformning.
- Fler tullärenden avgörs utan provning, bl.a. som en följd av att kraven på märkning är tydligare och mer omfattande idag, jämfört med tidigare.

Det är alltså ett flertal allvarliga brister som idag kan upptäckas utan att produkten behöver genomgå provning. Marknadskontroll innebär inte bara att kontrollera en produkts utformning, utan också att det finns en EU-försäkran, att produkten är märkt på rätt sätt, samt att den ekonomiska aktören bedriver ett skadeförebyggande arbete exempelvis genom att samarbeta och åtgärda brister som upptäcks.

Genom att använda den tillsynsmetod som krävs i varje enskilt fall får vi en effektivare och mer ändamålsenlig marknadskontroll.

Under 2016 låg fokus på införlivande av nya EU-direktiv och att utveckla nya metoder utifrån dessa, samt på olika sätt informera aktörer om nyheterna. Under 2017 har de nya metoderna implementerats i verksamheten, vilket har gett effekt på resultatet redan samma år.

Nedan beskrivs de huvudsakliga analyserna av årets resultat inom verksamhetsgrenen.

EFFEKTIVARE OCH MER ÄNDAMÅLSENLIG TILLSYN

Sedan 2016 har styckkostnaden per marknadskontrollerad produkt minskat från 22,5 tkr till strax under 20 tkr. Detta beror framförallt på de utvecklade metoderna för marknadskontrollen. Produkter provas inte i samma utsträckning som tidigare. Myndigheten lägger däremot ner mer tid på marknadskontrollen (4,4 årsarbetskraft er 2017 jämfört med 2,8 årsarbetskraft er 2016) och trots detta minskar ändå kostnaderna per ärende. Orsaken till detta är att provningskostnaderna motsvarar halva genomsnittskostnaden för ett marknadskontrollärende.

Att marknadskontrollärendena tar mer resurser i form av nedlagd tid, beror på att andelen rutinärenden minskar medan fler ärenden som kräver särskild hantering ökar.

Vinsten med detta är att mer resurser läggs på de ärenden som leder till förändrade beteenden och ökad regelefterlevnad. Myndigheten ser också att administrativa krav, som till exempel rapporteringsplikt och informationsutbyten inom EU tar ökade resurser i anspråk. Detta förväntas också öka över tid.

En förändring från tidigare verksamhetsår är att Elsäkerhetsverket i högre grad arbetar med att få parten själv att vidta rättelser, så kallade frivilliga åtgärder. Detta tar i regel mer tid av handläggarna. Fördelen är att parten, med Elsäkerhetsverkets stöd, själv hanterar bristen och åtgärderna kan anpassas utifrån partens förutsättningar. Elsäkerhetsverket bedömer också att detta leder till ökad regelefterlevnad på lång sikt.

En trolig effekt med frivilliga åtgärder är färre överklaganden. De resurser som idag läggs på överklaganden kan istället läggas på marknadskontroll och informationsinsatser.

Elsäkerhetsverket kan konstatera att redan första året med denna nya metod, är 40 procent av återkallelserna från slutanvändare sådana frivilliga åtgärder.

Webbplatsen har också utvecklats när det gäller publicering av beslut så att konsumenten får del av informationen oavsett vilken typ av beslut det rör sig om.

URVALET PÅVERKAR RESULTATET

Under 2017 stoppades 159 produkter i Elsäkerhetsverkets marknadskontroll, jämfört med 99 produkter föregående år, trots att vi hanterade något färre ärenden. Detta kan ses som att Elsäkerhetsverket gjort ett bättre urval innevarande år, men det är viktigt att analysera effekten av detta resultat.

Den höga andelen stoppade produkter beror framförallt på ett stort projekt med USB-laddare, men också det stora antalet tullärenden där produkter stoppas. I det senare fallet är marknadskontroll ett effektivt verktyg då produkterna aldrig släpps på marknaden. Det finns alltså en hundra procentig effektivitet i dessa ärenden då samtliga produkter som omfattas av Elsäkerhetsverkets beslut hindras från att nå konsument. När det gäller försäljningsförbud med återkallelse från konsument är det ett problem att de ekonomiska aktörerna inte alltid får tillbaka så stor andel av de sålda produkterna. Här ser vi alltså en stor skillnad i effektivitet, med avseende på hur Elsäkerhetsverkets beslut påverkat säkerheten för användarna.

Att återkallade produkter ibland inte returneras av slutanvändaren kan i många fall bero på att produkten inte har kostat så mycket i inköp att det är värt besväret att returnera, men det kan också bero på att slutanvändaren inte känner till

återkallelsen. Därför har vi under 2017 satsat på att utveckla informationen till konsumenter.

MER TID LÄGGS PÅ ATT UTREDA ORSAKER

Under 2017 har vi lagt ner tid på att utreda de bakomliggande orsakerna till bristande regelefterlevnad. Dels i vissa

enskilda ärenden, men myndigheten har också börjat ta fram kategorier av ekonomiska aktörer utifrån vilken typ av brist det rör sig om. Syftet med denna analys är att Elsäkerhetsverket efter genomförd marknadskontroll kan genomföra aktiviteter som svarar på de behov som finns.

Under 2018, som en följd av 2017 års marknadskontroll, kommer Elsäkerhetsverket genomföra riktad marknadskontroll för vissa aktörstyper istället för produkttyper då vi ser en viss typ av brister i dessa kategorier.

IMPORTKONTROLL – EFFEKTIVA BESLUT OCH BEHOV AV INFORMATIONSSINSATSER

Samarbetet med Tullverket är en viktig och effektiv del av marknadskontrollen eftersom dessa gemensamma insatser innebär att farliga produkter hindras från att över huvud taget komma in på EU:s inre marknad. Dessa insatser kommer att prioriteras även framöver. När det gäller denna marknadskontroll omfattade den inte någon form av så kallad privatimport. Elsäkerhetsverkets marknadskontroll omfattar bara ekonomiska aktörer. Det finns dock ett mycket stort informationsbehov när det gäller den privatimport som privatpersoner står för. När det inte finns en ekonomisk aktör som säkerställt att produkten uppfyller kraven är det upp till den enskilde konsumenten att se till att produkten är säker för användning. Elsäkerhetsverket har med anledning av detta lagt tid på informationsinsatser i media och på den egna webben för att öka medvetenheten hos konsumenterna.

BESLUT I MARKNADSKONTROLLÄRENDEN

De tvingande beslut som Elsäkerhetsverket fattar i marknadskontrollen

- är avslut utan anmärkning,
- avslut med anmärkning, samt
- försäljningsförbud.

Försäljningsförbud kan förenas med krav på att redan tillhandahållna produkter ska återtas från återförsäljare. Vid allvarliga fel måste produkten även återtas från slutanvändare.

Genom nya metoder som implementerats under 2017 har nya typer av beslut tillkommit i form av frivilliga åtgärder. Elsäkerhetsverket ger ekonomiska aktörer, som vill ta sitt ansvar, större möjligheter att åta sig att vidta frivilliga åtgärder istället för att myndigheten fattar tvingande beslut. I de fall tillräckliga åtgärder vidtas görs en överenskommelse med parten. För analysen av marknadskontrollen behöver vi kunna följa upp hur många av de kontrollerade produkterna som visats ha brister.

Under 2017 har Elsäkerhetsverket kontrollerat 334 produkter. För 127 av dessa produkter resulterade kontrollen i någon typ av försäljningsförbud. Utöver detta genomfördes frivilliga åtgärder motsvarande försäljningsförbud för 24 produkter. Totalt har 151 produkter slutats säljas eller stoppats vid import till följd av Elsäkerhetsverkets marknadskontroll. Myndigheten har alltså stoppat fler bristfälliga produkter än föregående år.

Anmälningar vid misstanke om farlig eller störande produkt

Elsäkerhetsverket tar emot anmälningar från olika aktörer om farliga eller störande produkter. Antalet anmälningar under 2017 har minskat något och Elsäkerhetsverket fick 2017 in totalt 350 anmälningar jämfört med 380 stycken 2016. Av dessa inkom 278 stycken anmälningar från allmänheten, 36 stycken från Tullverket samt 36 stycken anmälningar från ekonomiska aktörer enligt 23 § produktsäkerhetslagen. Anmälningarna som Elsäkerhetsverket får in kan leda till att vi startar marknadskontrollärenden men är också en hjälp vid marknadsanalys samt planering och urval av produkter som marknadskontrolleras.

Samarbete

Elsäkerhetsverket har inom verksamhetsgrenen samverkat med olika myndigheter, branschorganisationer och andra aktörer. Elsäkerhetsverkets nationella och internationella samarbeten beskrivs nedan.

Nationella samarbeten

Elsäkerhetsverket deltar löpande i följande samarbeten som arrangeras av eller tillsammans med andra myndigheter.

- Marknadskontrollrådet, inkl. deltagande i arbetsgrupper om cirkulär ekonomi, eko-design m.fl. (SWEDAC)
- Nätverket för standardiseringsfrågor (Kommerskollegium)
- Forum för tekniska regler (Kommerskollegium)
- Forum för tullrelaterade frågor (Tullverket)

- Myndighetssamverkan Leksaker (Konsumentverket)
- Myndighetssamverkan Radioutrustning/EMC (Post- och telestyrelsen och Elsäkerhetsverket)

Till detta har Elsäkerhetsverket under 2017 deltagit i enstaka samarbeten med Ledningsgruppen för ekodesign, SEK Svensk Elstandard, Konsumentverket, Teknikföretagen, Svensk Handel, Naturvårdsverket, Post- och telestyrelsen, Arbetsmiljöverket, Transportstyrelsen med flera. Under 2017 har Elsäkerhetsverket också inlett ett samarbete med Karlstads Universitet för att utveckla möjligheten att genomföra examensarbeten vid myndigheten.

Internationella samarbeten

Elsäkerhetsverket deltar löpande i de nordiska och europeiska samarbetena kring marknadskontroll genom bland annat AdCo-grupper (Administrative Cooperation Groups) samt det nordiska samarbetet NSS (Nordiska Kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor).

Kostnader

Den totala kostnaden för tillsynen inom marknadskontrollen under 2017 uppgick till 11 286 tkr. Det är en minskning jämfört med året innan då kostnaden låg på 12 406 tkr. En stor del av de informationsinsatser som genomförs i syfte att öka regelbundenheten avseende produkter redovisas under ett separat verksamhetsområde - Information. Dessa kostnader ingår alltså inte ovanstående belopp.

Behovet av marknadskontroll framåt

De senaste åren har vi sett en oerhörd snabb utveckling när det gäller nya typer av marknadsplatser och nya typer av aktörer. Framförallt är det digitaliseringen som möjliggör helt nya typer av köp och som har gjort att begreppet e-handel idag är så mycket bredare än för ett antal år sedan.

E-handeln omfattar såväl köp av ekonomiska aktörer, men också den så kallade privatimporten där konsumenterna köper av aktör som inte är verksam inom EU/EES. Det finns också en gråzon där konsumenterna köper produkter av en säljare som är okänd eller som inte går att utföra tillsyn över på ett effektivt sätt. I de senare fallen är tillsyn inte en effektiv metod. Det är också dessa typer av handel som vi bedömer har ökat kraftigt på kort tid.¹

¹ Av Postnords E-barometer 2017 framgår att cirka 30 procent av handeln i Sverige när det gäller elektronik sker genom e-handel. Tillväxten för e-handeln generellt är 16 procent under 2017. Dessa siffror omfattar dock inte privatimporten eller gråzonshandeln. För dessa "marknader" saknar vi helt enkelt information om omfattningen och tillväxten.

Elsäkerhetsverket uppskattar att det på den svenska marknaden finns omkring 10 000 företag som är sådana ekonomiska aktörer som omfattas av Elsäkerhetsverkets marknads kontroll. Elsäkerhetsverket har utfört marknads kontrollen avseende med en avdelning bestående av 7-8 medarbetare samt stöd i bland annat juridiska frågor och kommunikationsfrågor från övriga avdelningar. Att detta har bedömts ändamålsenligt beror på att Elsäkerhetsverket har effektiva tillsynsmandat i form av bland annat möjligheten att

- besluta om att produkter ska återkallas från slutanvändare,
- förena beslut med vite och
- ansöka om sanktionsavgifter.

Dessa möjligheter för myndigheten medför omfattande kostnader för företagen och skapar därför incitament att efterfölja gällande regler.

När nya typer av marknader och nya typer av aktörer uppstår som endera inte omfattas av regelverket eller på olika sätt kan undkomma regelverket, är effektiva tillsynsmandat inte längre tillräckligt.

Elsäkerhetsverket arbetar idag på olika sätt för att hantera de nya utmaningarna för att produkter ska vara säkra och inte störa, samt att det inte ska vara möjligt att använda bristande regelefterlevnad som en konkurrensfördel. Bland annat har vi utvecklat

- informationen både till företag och konsument,
- hur vi publicerar de åtgärder som vidtas när det gäller produkter (publiceras våren 2018),
- hur vi analyserar orsakerna till bristande regelefterlevnad, samt
- gjort anpassningar i våra tillsynsprojekt för att öka fokus på beteenden istället för produkttyper.

I detta arbete som alltså påbörjades redan under 2017 ser vi att vi framförallt måste höja kunskapen hos konsumenterna om riskerna med och konsekvenserna av olika typer av köpbeteenden. För att lyckas med detta behöver ett utvecklingsarbete ske i nära samarbete med andra myndigheter med också med de branschorganisationer m.m. som företräder de ekonomiska aktörerna, konsumentorganisationer, försäkringsbolag m.m.

Marknads kontrollmyndigheterna har genom Marknads kontrollrådet länge lyft fram såväl branschens som myndigheternas önskemål om mer marknads kontroll. För att

kunna möta de utmaningar som privatimporten och gråzonshandeln innebär tillkommer dessutom helt nya arbetssätt och metoder. Elsäkerhetsverket vill kunna bibehålla den marknadskontroll som genomförs i form av tillsyn, men kraftigt öka aktiviteten inom områden som inte innebär myndighetsutövning som information, samarbeten och digitalisering.

Statistik för marknads kontroll av elektrisk produkter

	LVD	EMC	TD	RED	ATEX
Klagomål och olyckor					
Antal rapporterade produktrelaterade	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Antal klagomål från konsumenter och andra användare och företag	350				
Inspektioner					
Antal inspektioner pga reaktion	46	9	0	0	0
Antal inspektioner på eget initiativ	188	21	0	1	1
Antal inspektioner i samverkan med tullen	26	4	0	1	0
Antal provningar hos ett provhus	181	25	0	1	1
Antal fysiska kontroller inkluderar ej de som testats hos provhus	3	3	0	0	0
Antal felaktiga produkter:					
Antal produkter ej i överensstämmelse	229	23	0	7	1
Antal produkter med administrativa/formella brister (märkning,	86	11	0	6	0
Antal produkter med tekniska brister	143	12	0	1	1
Antal produkter som innebär en risk	11	8	0	1	1
Antal produkter som innebär en allvarlig risk	23	0	0	0	0
Frivilliga åtgärder:					
Antal frivilliga åtgärder där näringsidkare själva anmält återtag	36				
Antal frivilliga åtgärder efter påpekande från MK-myndighet typ säljstopp	5	0	0	0	0
Antal frivilliga åtgärder efter påpekande från MK-myndighet typ återtagande från marknaden	6	0	0	0	0
Antal frivilliga åtgärder efter påpekande från MK-myndighet typ återtagande från slutanvändare	13	0	0	0	0

	LVD	EMC	TD	RED	ATEX
Antal korrigerande åtgärder:					
Antal försäljningsförbud	89	14	0	0	0
Antal försäljningsförbud med återtagande från återförsäljare	0	3	0	0	0
Antal försäljningsförbud med återtagande från konsument	19	1	0	0	1
Utdömda viten/totalbelopp	0	0	0	0	0
Antal domar: Antal överklaganden			4		
Tullåtgärder:					
Antal produkter som efter ingripande av tullen inte får sättas på marknaden. Förstöring eller återsändande.	74	4	0	6	0